

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ

วรารวรรณ ญวนแปลง¹, วิลาวัณย์ พรพัชรพงศ์²

^{1,2}คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

วรารวรรณ ญวนแปลง, วิลาวัณย์ พรพัชรพงศ์. (2567). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ. วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย ปีที่ 7(1), 2567: 73 - 90.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส 2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส และ 3) ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยววัดอาสงศิลาวาส ตำบลโคสีอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1 บริบทวัดอาสงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เป็นสถานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงบริเวณหน้าวัดมีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น คือ แก่งหินกลางแม่น้ำและจุดน้ำวนที่ลึกที่สุดของแม่น้ำโขง หรือเรียกว่า สะดือแม่น้ำโขง ซึ่งตามตำนานกล่าวว่าบริเวณสะดือแม่น้ำโขงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีถ้ำได้นำหรือวังนาคินพญานาคราชเป็นที่ชุมนุมของเหล่าพญานาคในวันออกพรรษาเพื่อทำบุญบั้งไฟถวายเป็นพุทธบูชาต่อพระพุทธเจ้า หรือเรียกว่า "บั้งไฟพญานาค" 2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาสงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95) ในด้านสภาพแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93) และ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.91) และ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติอุทยานหินและแม่น้ำโขงโดยไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ความสะอาดของห้องน้ำ และการเพิ่มจำนวนร้านค้า

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาค วัดอาสงศิลาวาส บึงกาฬ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

The potential of Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism, Bueng Kan province

Warawan Yuanplaeng¹, Wilawan Phornphatcharaphong²

^{1,2}Faculty of Environment and Resource Studies, Mahasarakham University

Kham Riang Sup-District, Kantharawichai District, Maha Sarakham province 44150

Warawan Yuanplaeng, Wilawan Phornphatcharaphong (2024), The potential of Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism, Bueng Kan Province, Thai Environmental Science Journal Vol. 7(1), 2024 : 73 – 90.

ABSTRACT

This research aims to study Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism at Kai-si sub-district, Muang Bueng Kan district, Bueng Kan province, Thailand in term of 1) the context of Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism, 2) the potential of Ar-Hong Silawat Temple's Naga cultural ecotourism, and 3) recommendations for conservation and development of Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism. The sample was 30 tourists visiting Ar-Hong Silawat Temple, Bueng Kan province, Thailand. The tool was questionnaire on the potential of Ar-Hong Silawat Temple's Naga cultural ecotourism, Bueng Kan province, Thailand. The statistics were frequency, percentage, mean and standard deviation. The results found that 1) The outstanding natural contexts of Ar-Hong Silawat Temple, where located on the Mekong River, Bueng Kan Province, Thailand are the rocky islet and The Navel of the Mekong is the deepest part with large whirlpool of Mekong River where is in front of Temple. According to legend, underneath the Navel of the Mekong is the cave of Naga's rendezvous for making merit to Buddhist on the end of Buddhist Lent Day with fireballs (or "naga fireballs") 2) The overall potential of Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism at Bueng Kan Province, Thailand was at high level (Mean = 3.95) in aspects of the attraction of environment (Mean = 4.32), the value and attractions for tourist (Mean = 4.20), the tourism management (Mean = 3.93), and the ease of access to tourist attractions (Mean = 3.91). 3) Suggestions for conservation and development of Ar-Hong Silawat Temple 's Naga cultural ecotourism at Bueng Kan province, Thailand were the natural conservation of Mekong river and rocky islet that without garbage, and the improvement of the clean restrooms and the grocery stores.

Keyword : Naga cultural ecotourism, Ar-Hong Silawat Temple, Bueng Kan, Ecotourism Cultural touris

1. บทนำ

ประเทศไทยในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีกรขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก และอีกทั้งยังเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ซึ่งนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาพร้อมกับการสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และการท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่งรวมไปถึงการค้าและการลงทุนในขณะเดียวกัน “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ความเชื่อ และความศรัทธาในพื้นที่ โดยยึดหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบทอดถึงคนรุ่นหลัง อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม และได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ถือว่าเป็นจุดขายของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ถิ่นที่ราบสูงของประเทศไทยซึ่งมีชนบทวัฒนธรรมอันดงามสืบสานมาอย่างยาวนานหลายศตวรรษ เทศกาลประเพณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในเรื่องความเชื่อเรื่อง “พญานาค” ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวอีสาน ที่ความเชื่อ จากความเชื่อและความศรัทธาของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับองค์พญานาคที่คอยดูแลปกป้องรักษาผู้คนในแถบลุ่มน้ำโขง ทาให้นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญ และสะท้อนถึงวิถีชีวิต และความเชื่อของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่แปลกไม่มีเหมือนที่ใดในโลกจึงไม่แปลกที่ทุก ๆ ครั้งในช่วงวันที่มีงานเทศกาล นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศจะนิยมเดินทางกันมาเยี่ยมชมงานกันอย่างมาก (อรรถพงศ์ ศรีตะลาชัย และชวลีย์ ณ ถลาง, 2563: 55-56)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคงสามารถรักษา

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วยหลักการของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เหล่านี้มีเป้าหมายร่วมกันคือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว การท่องเที่ยวแบบใหม่นี้จะมีการกำหนดเป็นหลักการรวม 6 ด้าน (รณชัย บุญสอน, 2562: 234) ดังนี้ 1) ความยั่งยืนทางด้านนิเวศ (Ecological sustainability) เป็นหลักการแรกที่ได้เห็นได้ชัดหากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการคำนวณหาศักยภาพรองรับ จำนวนนักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศจะสามารถรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้วัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้ 2) ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social sustainability) เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหรือคนมาเยือนได้ ในขณะที่ทุกคนก็สามารถที่จะดำรงความเป็นชุมชนเดิมอยู่ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และการคำนวณศักยภาพรองรับในด้านนิเวศเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเช่นเดียวกัน 3) ความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม (Cultural sustainability) เป็นสิ่งที่วัดและเห็นได้ยากในระยะสั้น หากแต่ค่อยๆ ส่งผลกระทบท่อชุมชนในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด แต่หลักการแห่งความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของชุมชนในการรับหรือปรับเปลี่ยนหรือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเองที่แตกต่างจากของผู้อื่น การแทรกซึมทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ควรมีมาตรการในการควบคุมวัฒนธรรมที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมเดิมและป้องกันมิให้เกิดการดัดแปลงวัฒนธรรมของชุมชนไปในทางที่เสื่อมทราม 4) ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic sustainability) หมายถึง การได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งในที่นี้อาจมิได้หมายถึงการได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ในส่วนของนักท่องเที่ยวหมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ การปรับพอกับการจัดการกับต้นทุนด้านอื่นๆ และการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้านอื่นๆ อาจไม่มีประโยชน์เลยหากมี

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ความยั่งยืนด้านการศึกษา (Educational element) เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่แบ่งแยกตัวของสภาพชุมชนกับสิ่งแวดล้อมและในส่วนของชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ในการจัดการ การต้อนรับและรับมือกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยมีการประเมินผลกระทบ ต่อชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Local participation) แนวโน้มของการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามามีการจัดการกับการท่องเที่ยวเองมีแนวโน้มที่ชัดเจนและสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการที่มองว่า ชุมชนที่รับการท่องเที่ยวเป็นชุมชนที่เป็นวัตถุทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนเป็นให้ชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยวและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือจุดแบ่งระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบใหม่ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2545)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในขณะนี้โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับแหล่งโบราณสถานและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นไปตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ร่วมทำบุญบริจาคทานปฏิบัติบูชาจะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้ที่ได้ไปสักการะขอพร และยังสามารถสร้างเสริมกำลังใจให้เกิดขึ้น ทำให้จิตใจผ่องใส โดยจะเห็นได้ว่าโบราณสถานและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมและพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนาล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

วัดอาฮงศิลาวาสก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2480 เดิมชื่อว่า “วัดถ้ำคอกม้าชมศิลาปาเลไลย์” โดยมีพระอาจารย์คำมูล (พระครูจกจาก จังหวัดกาฬสินธุ์) เป็นพระผู้นำชาวบ้านอาฮง สร้างวัดขึ้นในบริเวณป่ารกชัฏ ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านซึ่งห่างไปประมาณ 600 เมตร โดยมีเนื้อที่ครั้งแรกจำนวน 8 ไร่ ต่อมาเป็น เมื่อปี พ.ศ. 2517 พระนิเทศศาสนคุณ (หลวงพ่อดม สิริบุญญา) ได้เป็นผู้นำชาวบ้านอาฮงและคณะศิษย์จากจังหวัดหนองคายร่วมกันบูรณะปฏิสังขรณ์วัด พร้อมทั้งได้

ขยายขอบเขตของวัดจากเดิม 8 ไร่ 80 ไร่ โดยชาวบ้านให้ผนวกที่ดินสาธารณะประโยชน์บ้านอาฮงมอบให้เป็นกรรมสิทธิ์ของวัด และได้ทำการเปลี่ยนชื่อวัด จากเดิมชื่อ “วัดถ้ำคอกม้าชมศิลาปาเลไลย์” เป็น “วัดอาฮงศิลาวาส” เมื่อปี พ.ศ. 2518 (บุญฤทธิ์ อารีรัตน์, 2565: สัมภาษณ์)

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพยานของวัดอาฮงศิลาวาส จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพยานของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาที่ผู้คนจากหลายพื้นที่ได้เดินทางมาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด ปฏิบัติธรรม ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการศึกษาด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพยานของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ จะแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อที่จะได้ทราบศักยภาพของการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาบริบทวัดอาฮงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
- 2 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพยานของวัดอาฮงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
- 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพยานของวัดอาฮงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2.1 สมมติฐานการวิจัย

วัดอาฮงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพยานในระดับมาก

2.2 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพยาน หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นภายในวัดอาฮงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อชมสิ่งที่แสดงวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ความเชื่อ และความศรัทธาต่อพยานตามพุทธศาสนา ได้แก่ 1) การกราบ

สักการศาลเจ้าปู่โค่นคราช หรือพญานาคโค่นคราช 2) ศาลเจ้าพญาศรีสุทโธนาคราช 3) ศาลเจ้าแม่เทพีแม่น้ำโขง หรือเทพธิดาแห่งลุ่มแม่น้ำโขง หรือแม่อุทอง หรือเทพธิดาสือดือลำน้ำโขง และ 4) วังนาคินพญานาคราชหรือสะดือแม่น้ำโขง เป็นต้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยววัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 30 คน ได้จากการเลือกแบบสุ่มเจาะ

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาค จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบริบทของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ 2) ปัจจัยด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว 4) ปัจจัยด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว 5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว 6) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 7) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น 8) ปัจจัยด้านแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปรตาม ได้แก่ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ

3.4 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

1) แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ

1.1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ จากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัย

1.2) สร้างแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จ.บึงกาฬ ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยแบ่งออกเป็น

6 ด้าน คือ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีข้อสำหรับกรอกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมในแต่ละข้อคำถาม

1.3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไข จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

1.4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 คือ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ระยะที่ 2 คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความสอดคล้อง (IOC)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางเกษตรกรรม และประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณวัดจะมีการทำประมง วัดอาฮงศิลาวาสเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดบึงกาฬที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง บริเวณแก่งอาฮง ซึ่งเป็นแก่งหินกลางน้ำที่เป็นจุดที่ลึกที่สุด

ของแม่น้ำโขงโดยมีความลึก 200 เมตร หรือเรียกว่า สะดือแม่น้ำโขง เนื่องจากบริเวณนี้จะมีน้ำจะไหลเชี่ยวจนจนเป็นหลุมรูปกรวย ถ้ามีเศษไม้ใบไม้หรือวัตถุเล็กๆ ติดอยู่จะถูกกระแสน้ำหมุนวนเป็นรูปกรวยประมาณ 20-30 นาที แล้วจึงหลุดเคลื่อนไปในที่อื่น เมื่อมีกระแสน้ำไหลเชี่ยวมาอีกก็จะต่อตัวเป็นรูปกรวยขึ้นมาใหม่เกิดสลับกันไปตลอดวัน และในระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมของทุกปีจะสามารถมองเห็นแก่งอาฮงปรากฏขึ้นมาเหนือกลางน้ำโขงกลุ่มหินที่พบจะมีชื่อเรียกตามลักษณะของหิน เช่น หินลิ้นหาค หินปลาเข้ แก่งอาฮงมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาคซึ่งตามตำนานกล่าวว่าบริเวณสะดือแม่น้ำโขงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพราะมีถ้ำได้น้ำหรือวังนาคินพญานาคราชเป็นที่ชุมนุมของเหล่าพญานาคในวันออกพรรษาเพื่อทำบุญบั้งไฟถวายเป็นพุทธบูชาต่อพระพุทธรูป หรือเรียกว่า "บั้งไฟพญานาค" ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมแวะมาที่วัดอาฮงศาลปูนาโคนาคราช หรือพญานาคโคนาคราช ศาลพญาศรีสุทโธนาคราช และศาลเจ้าแม่เทพีแม่น้ำโขง หรือเทพิตาแห่งลุ่มแม่น้ำโขงหรือแม่อุทอง นอกจากนี้ ภายในวัดอาฮงศิลาวาส ตำบลไคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ยังมีอุโบสถหินอ่อนรูปทรงไทยประยุกต์ตั้งอยู่บนพื้นที่เนินมีบันไดทางขึ้นเป็นพญานาคทอดตัวยาวไปจนเกือบถึงตัววิหาร ภายในอุโบสถตกแต่งแบบเรียบง่าย มีพระประธานลักษณะ คือ พระพุทธรูปความันท์ศาสดา ซึ่งมีความงดงามตระการตาเป็น

พระพุทธรูปคล้ายกับพระพุทธรชินราช นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปทองคำสององค์ประดิษฐานวิหารพระพุทธรชินราชวิหารหลวงพ่อสุโขทัย และลานหินธรรมชาติ รวมถึงเจดีย์พระบรมธาตุอาฮง ซึ่งตั้งอยู่บนเนินสูงสวยงามมองเห็นโดดเด่นจากริมถนน อีกทั้งภายในวัดยังมีโรงเรมอยู่ทางทิศตะวันตกเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดอาฮงศิลาวาสได้เข้าพักและให้สำหรับนักปฏิบัติ ธรรมที่ต้องการความสงบได้เข้ามาปฏิบัติธรรมและได้รับความสะดวกมากขึ้น

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาควัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) รองมาคือด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จ.บึงกาฬ รายด้าน (n=30)

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (N=5)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.91	0.391	มาก
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว	3.73	0.463	มาก
3. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว	4.20	0.522	มาก
4. ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว	4.32	0.475	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.93	0.366	มาก
6. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น	3.64	0.599	มาก
โดยรวม	3.95	0.294	มาก

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส

จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาสจ.บึงกาฬ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยใช้ข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 3 ข้อ คือ จุดที่ท่านประทับใจมากที่สุดคือสถานที่ใด เพราะเหตุใด ท่านต้องการให้มี

การอนุรักษ์สิ่งใดในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเหตุใด และท่านต้องการให้มีการปรับปรุงสิ่งใดในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเหตุใด สามารถสรุป

1) จุดที่ท่านประทับใจมากที่สุดคือสถานที่ใด เพราะเหตุใด พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดอาวาสสิลาวาส จะชอบไปจุดชมวิวยอดแม่น้ำโขง และอุทยานหินงามอาวาส เนื่องจากเป็นจุดที่สวยงาม และมีความเป็นธรรมชาติที่ทำให้ผ่อนคลาย อีกทั้งยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวมักจะเข้าไปถ่ายรูปกับธรรมชาติ โดยเฉพาะเวลาพระอาทิตย์ตกดินซึ่งจุดชมวิวยอดแม่น้ำโขงจะเป็นจุดที่มองเห็นพระอาทิตย์ได้ชัดที่สุด

2) ท่านต้องการให้มีการอนุรักษ์สิ่งใดในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเหตุใด พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวต้องการให้อนุรักษ์แม่น้ำโขง โดยการไม่ทิ้งสิ่งสกปรกลงแม่น้ำ เช่น ขยะ เพราะแม่น้ำโขงเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และนักท่องเที่ยวต้องการให้อนุรักษ์อุทยานหินงาม เพราะเป็นจุดที่มีธรรมชาติที่น่าสนใจเหมาะสำหรับการถ่ายภาพและชื่นชมในยามที่ต้องการจะผ่อนคลาย

3) ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงสิ่งใดในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเหตุใด พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ปรับปรุงห้องน้ำ เพราะห้องน้ำค่อนข้างไม่สะอาด เนื่องจากไม่ค่อยมีคนดูแล และอีกส่วนที่ต้องปรับปรุงคือ ร้านค้า เนื่องจากร้านค้าที่อยู่ในวัดมีน้อยทำให้นักท่องเที่ยวต้องเดินไกล อีกทั้งยังมีสินค้าน้อย ไม่พอความต้องการของนักท่องเที่ยว

5. อภิปรายผล

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ภูมณาคของวัดอาวาสสิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ภูมณาคของวัดอาวาสสิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ภูมณาคของวัดอาวาสสิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางเกษตรกรรม และประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณวัดจะมีการทำประมง วัดอาวาสสิลาวาสเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดบึงกาฬที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงบริเวณแก่งอาวาส ซึ่งเป็นแก่งหินกลางน้ำที่เป็นจุดที่ลึกที่สุดของแม่น้ำโขงโดยมีความลึก 200 เมตรหรือเรียกว่า สะดือแม่น้ำโขง เนื่องจากบริเวณนี้จะมีน้ำไหลเชี่ยวจนเป็นหลุมรูปกรวย ถ้ามีเศษไม้ใบไม้หรือวัตถุ

เล็กๆ ติดอยู่จะถูกกระแสน้ำหมุนวนเป็นรูปกรวยประมาณ 20-30 นาที แล้วจึงหลุดเคลื่อนไปในที่อื่น เมื่อมีกระแสน้ำไหลเชี่ยวมากอีกก็จะต่อตัวเป็นรูปกรวยขึ้นมาใหม่เกิดสลับกันไปตลอดวัน และในระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมของทุกปีจะสามารถมองเห็นแก่งอาวาสปรากฏขึ้นมาเหนือกลางน้ำโขงกลุ่มหินที่พบจะมีชื่อเรียกตามลักษณะของหิน เช่น หินลิ้นห่าน หินปลาแซ่ แก่งอาวาสมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องภูมณาคซึ่งตามตำนานกล่าวว่าบริเวณสะดือแม่น้ำโขงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีถ้ำได้นำหรือวังนาคนภูมณาคราชเป็นที่ชุมนุมของเหล่าภูมณาคในวันออกพรรษาเพื่อทำบุญบั้งไฟถวายเป็นพุทธบูชาต่อพระพุทธเจ้า หรือเรียกว่า "บั้งไฟภูมณาค" ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมแวะมาที่วัดอาวาสสิลาวาสภูมณาคราช หรือภูมณาคโคนาโคราช ศาลภูมณาคศรีสุทโธนาโคราช และศาลเจ้าแม่เทพีแม่น้ำโขง หรือเทพิตาแห่งลุ่มแม่น้ำโขง หรือแม่อุทอง นอกจากนี้ ภายในวัดอาวาสสิลาวาส ตำบลโคสิ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ยังมีโบสถ์หินอ่อนรูปทรงไทยประยุกต์ตั้งอยู่บนพื้นที่เนินมีบันไดทางขึ้นเป็นภูมณาคทอดตัวยาวไปจนถึงถ้ำถ้ำวิหาร ภายในโบสถ์ตกแต่งแบบเรียบง่าย มีพระประธานลักษณะ คือ พระพุทธรูปปางนาคปรก ซึ่งมีความงดงามตระการตาเป็นพระพุทธรูปคล้ายกับพระพุทธรูปชินราช นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปทองคำสององค์ประดิษฐานวิหารพระพุทธรูปชินราช วิหารหลวงพ่อบุญชัย และลานหินธรรมชาติ รวมถึงเจดีย์พระบรมธาตุอาวาส ซึ่งตั้งอยู่บนเนินสูงสวยงามมองเห็นโดดเด่นจากริมถนน อีกทั้งภายในวัดยังมีโรงแรมอยู่ทางทิศตะวันตกเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดอาวาสสิลาวาสได้เข้าพัก และสำหรับนักปฏิบัติ ธรรมที่ต้องการความสงบได้เข้ามาปฏิบัติธรรมและได้รับความสะดวกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง (2557: เว็บไซต์) บริบท (context) หมายถึง วาที่กรรมและสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำ ในการใช้ภาษา บางครั้งข้อความที่กล่าวจะไม่กระจ่างชัดเจน จึงต้องอาศัยข้อความข้างเคียง หรือในบางครั้งต้องอาศัยสถานการณ์แวดล้อม หรือความรู้เกี่ยวกับตัวผู้พูด ผู้ฟัง ซึ่งหมายรวมถึง ประวัติความเป็นมา สภาพแวดล้อมของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวบทนั้น ๆ ภูมิหลัง ตลอดจนมุมมองของผู้ส่งสาร และ ผู้รับสาร ทำให้สามารถเข้าใจความหมายของตัวบทนั้น ๆ ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ คำหรือข้อความแวดล้อม รวมทั้งสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ดังกล่าว เหล่านี้ เรียกรวมนกันว่า context หรือ context of situation และสอดคล้องกับคำนิยามของ ชานี รักษายศ. (2556 : เว็บไซต์) บริบท (context) หมายถึง สภาพแวดล้อม และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์ใด

เหตุการณ์หนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บริบทในการศึกษาทางนโยบายนั้นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของระบบ 6 ระบบ คือ 1) การเมือง 2) เศรษฐกิจ 3) การศึกษา 4) สุขภาพอนามัย (สาธารณสุข) 5) วัฒนธรรม 6) ศาสนาและค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2555: 165-166) ได้ศึกษา รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของชุมชนเพื่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอสันกำแพง คือ ออนใต้ บวกค้าง และร่องวัวแดง กลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนที่สนใจดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอสันกำแพง 6 กลุ่มคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 10 คน รวม 60 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และแบบเก็บประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อรวบรวมข้อมูลทุนชุมชน และองค์ประกอบการท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า เมื่อตรวจสอบและทดสอบความถูกต้องของทุนชุมชน 5 ด้าน และ การศึกษาค้นคว้าประกอบทางท่องเที่ยว 5 ด้าน ของ 3 ตำบล ออกแบบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของชุมชนใน 3 ตำบล แตกต่างกันไปได้ดังนี้ 1) ตำบลร่องวัวแดง เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าดงปงไผ่ โดยกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านม่วงเขียว หมู่ 4 ตำบลร่องวัวแดง 2) ตำบลบวกค้าง เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวยอง โดยกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชาวยองบวกค้าง หมู่ที่ 1 2 3 และ 4 ตำบลบวกค้าง และ 3) ตำบลออนใต้เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมบ้านปางห้วยลาน โดยกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านปาง หมู่ที่ 8 ตำบลออนใต้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธฤตวัน เจริญพร และคณะ (2563: 222 - 223) ได้ศึกษา บริบทที่มีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานขององค์กรในธุรกิจที่พิกสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานขององค์กรในธุรกิจที่พิกสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ทั้งสามบริบทมีผลกระทบต่อการพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร โดยมีปัจจัยที่มีอิทธิพลภายใต้บริบทองค์กร จำนวน 4 ปัจจัย มีปัจจัยที่มีอิทธิพลภายใต้บริบทเทคโนโลยี จำนวน 4 ปัจจัย และมีปัจจัยที่มีอิทธิพลภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมในธุรกิจจำนวน 2 ปัจจัย อย่างไรก็ตามกรอบกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กรจะมีความแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับประเภทและการจำแนกระดับการให้บริการของธุรกิจนั้นๆ ทั้งนี้ขอบเขตของงานวิจัยคือการเลือก

ศึกษาเฉพาะธุรกิจที่พิกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จุดหมายปลายทางท่องเที่ยวจำนวน 4 พื้นที่ที่กำหนดเท่านั้น ดังนั้นการประยุกต์ใช้ผลการศึกษาในจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวอื่นเป็นข้อจำกัดที่พึงระมัดระวัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ จัปโจร และคณะ (2563: 77) ได้ศึกษา แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และเพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษา พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวร้อยละ 50 ยังขาดหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลโดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกอาคาร แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 คือ ควรมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ทางเดินลาดชัน สถานที่จอดรถที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว การปรับภูมิทัศน์ ความสะอาด ความปลอดภัย ป้ายบอกทาง สัญลักษณ์ และการจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสามารถเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เดินทางท่องเที่ยวได้ภายในหนึ่งวัน นอกจากนี้ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวมากขึ้น

5.2 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ

1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มากที่สุด คือ บ่ายเช้าทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว และพาหนะที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 รองลงมา คือ ลักษณะถนนในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ

คำนิยามของ กุลวดี ละม้ายจีน (2552: 5-6) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย มีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย คาร์ธโดยสารประจำทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสมและยอมรับได้ สภาพถนนหนทางไม่เป็นหลุมเป็นบ่อการสัญจรไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย และสอดคล้องกับคำนิยามของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2548: 70) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากหากมีความสะดวกในการเดินทางที่ง่ายหากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดนักท่องเที่ยวจะเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวได้มาก ดังนั้น แม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึงนักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน ที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุขสุดา พูลสวัสดิ์ และประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์ (2563: 52-56) ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายโดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจุดศูนย์กลาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริการการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายโดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจุดศูนย์กลาง ผลการศึกษา พบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีองค์ประกอบพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นไปตาม 5 องค์ประกอบโดยองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและด้านกิจกรรม ส่วนองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากได้แก่ด้านความสะดวกในการเข้าถึงและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวครบตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ 1) สิ่งดึงดูดใจที่เกิดจากสถานที่หรือเหตุการณ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก และ 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศระพงษ์ พลธานี และอุมาพร บุญเพชรแก้ว (2561: 33-35) ได้ศึกษา การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว โดยพบว่า มีความงดงามของแนวปะการังมากที่สุด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยพบว่าจำนวนร้านอาหารมีจำนวนเพียงพอมากที่สุด ด้านสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยพบว่าผู้ประกอบการมุ่งคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนมากที่สุด และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวน้อยที่สุด โดยพบว่า มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่จะต้องพัฒนาคือสภาพเส้นทางของการเดินทาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมาพร บุญเพชรแก้ว และอิสระพงษ์ พลธานี (2562: 181) ได้ศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการจัดการพบว่าป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีระดับคะแนนมากที่สุด และความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมนั้น พบว่า เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากที่สุด

2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพัฒนาธรรมชาติของวัดอาวาสสิลาสาธิต จังหวัดบึงกาฬ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด คือ ที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.17 รองลงมา คือ สัญญาณโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ตในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.03 และน้อยที่สุด คือ ห้องน้ำ/สุขาในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปาน

กลาง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.00 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยามของ พัชรินทร์ สิริสุนทร (2547: 65) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง การรองรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยว และมีผลต่อภาพพจน์ของการท่องเที่ยวในแหล่งพื้นที่นั้น เพราะนอกเหนือจากคุณค่าและความงดงามของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวยังต้องการความสะดวกสบายและการบริการที่ประทับใจจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ทั้งด้านที่พักแรม อาหารและสถานบันเทิง การนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ รวมทั้งการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และสอดคล้องกับค่านิยามของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (2562: เว็บไซต์) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทุกคน สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญประกอบด้วย ที่พักแรม อาหารและสถานบันเทิง การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สินค้าที่ระลึก ระเบียบการเข้า-ออกประเทศ และโครงสร้างพื้นฐาน หากประเทศใดอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังเป็นที่ประทับใจจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาใช้บริการซ้ำอีก ทำให้ประเทศมีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา โจมการ และ สุพัทธรา สุทธิสุภา (2558: 38) ได้ศึกษา การประเมินการใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช: กรณีศึกษาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สนามหน้าเมือง และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้พื้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สนามหน้าเมือง และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด) เพื่อประเมินความพึงพอใจของประชาชนและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีต่อพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านความเหมาะสมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่จำเป็นและเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สนามหน้าเมือง และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด) ให้สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากที่สุด ผลการศึกษา พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้งานในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพบว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ ใจอดทน (2561: 77) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนา

กายภาพแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ: กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาสามลิส้างและเขาเขียวจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พื้นที่ป่าชุมชนเขาสามลิส้างและเขาเขียว ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากายภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า ป่าชุมชนเขาสามลิส้างและเขาเขียว มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกายภาพของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวมากที่สุด และควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้ที่มาทำกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจากการศึกษานี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หลี เฉิงฉวย และบุญทวรรณ วิงวอน (2561: 155) ได้ศึกษา ตัวกำหนดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาตัวกำหนดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (0.304) รองลงมา คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีผลต่อการตัดสินใจโดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (0.263) อันดับสุดท้ายคือ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวมีผลต่อการตัดสินใจ โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (0.224)

3) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณค่าและความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงาม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.33 รองลงมา คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลายและน่าสนใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.17 และน้อยที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลายและน่าสนใจอยู่ในระดับมาก มี

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.10 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ (2561: 96-109) ได้กล่าวว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุดแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวสนใจและนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก และสอดคล้องกับคำนิยามของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557: 113) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวการได้กลับมาท่องเที่ยวในแต่ละครั้งอาจทำให้นักท่องเที่ยว เกิดความรู้ ความเพลิดเพลิน ซึ่งสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันไปตามความต้องการ และความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวภัทร ศรีจองแสง (2558: 89) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านปากน้ำ ตำบลกุตลัด อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปากน้ำเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปากน้ำอย่างสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปากน้ำ จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปากน้ำอย่างสร้างสรรค์ ผลการศึกษา พบว่า ด้านคุณค่าของงานศิลปะและความงามนักท่องเที่ยวมีความต้องการผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีรูปทรงสวยงามอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นหากชุมชนบ้านปากน้ำต้องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปากน้ำอย่างสร้างสรรค์ออกสู่สายตาของนักท่องเที่ยว ชุมชนควรที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้มากขึ้น รวมถึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรจิตร

เบียรศิริ (2555: 59-60) ได้ศึกษา การประเมินศักยภาพการตลาดท่องเที่ยวแบบไม่รีบเร่งสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินสถานการณ์และศักยภาพทางการตลาดของการท่องเที่ยวแบบไม่รีบเร่ง (Slow Tourism) ในภาคเหนือตอนบนสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวแบบไม่รีบเร่ง (Slow Tourism) สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวภาคเหนือตอนบน เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย "ภาคเหนือตอนบนเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุด้วยธรรมชาติที่งดงาม และแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่หลากหลาย" ในด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนำเสนอสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ 1) ความงามของธรรมชาติ 2) วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่หลากหลาย 3) ศาสนสถานอันทรงคุณค่า 4) ตำนานประวัติศาสตร์และโบราณคดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษญาพร ศรีบุญเรือง และฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2564: 11) ได้ศึกษา การพัฒนาคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงในประเทศไทย เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ตอบสนองความต้องการเหนือความคาดหวังของนักท่องเที่ยวศักยภาพสูง และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยและใช้เป็นตัวชี้วัดในการสร้างคุณค่าให้แก่จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของไทย ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการพัฒนาคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ตอบสนองความต้องการเหนือความคาดหวังของนักท่องเที่ยวศักยภาพสูง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะทางกายภาพที่ดี สถานที่ไม่วุ่นวาย มีความเป็นธรรมชาติงดงาม มีการให้บริการที่ดี มีกิจกรรมที่ผ่อนคลาย ลดความเครียดและตอบสนองความต้องการทางกายใจ และจิตวิญญาณได้อย่างแท้จริง แหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ให้ประสบการณ์ใหม่ ๆ หาไม่ได้จากชีวิตประจำวัน มีผู้ให้บริการการท่องเที่ยวที่ต้อนรับด้วยมิตรไมตรีอย่างจริงใจและมีสภาพแวดล้อมดึงดูดใจตามกระแสนิยมของการมาท่องเที่ยวที่เหมาะสมลงตัวกับความเป็นตัวตนของนักท่องเที่ยว

4) ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุดคือ มีสภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.37 รองลงมา คือ ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว (ขยะ/ทัศนียภาพ/เสียง/น้ำ/อากาศ) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.33 และน้อยที่สุด คือ มีลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ไม่ถูกตัดแปลงโดยมนุษย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542: 15) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบ ๆ ตัวของแหล่งท่องเที่ยวที่รวมตั้งแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง ควัน สภาพน้ำตามแหล่งน้ำ และความสะอาดอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเอง และบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดเป็นปัญหา ย่อมจะส่งผลเสียให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับนิยามของ กุลวดี ละม้ายจีน (2560: 66) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่รองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยปกติสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้น รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อให้บริการแก่ประชาชน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมและมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบเสริม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทธินิกรณ น้อยเส และคณะ (2562: 61-62) ได้ศึกษา กระบวนการค้นหาศักยภาพด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางกายภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง เพื่อวิเคราะห์หาศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่บ้านหินคอกควาย ตำบลบ้านนา อำเภอปะเหลียน เป็นพื้นที่ที่มีจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวและมีศักยภาพเหมาะที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงทั้งทางบกและทางน้ำ ประกอบด้วยแนวคิดการ

วางแผนเพื่อเชื่อมโยงการเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวเส้นทางเดินชมวิถีชีวิตในชุมชน เส้นทางเดินชมธรรมชาติริมน้ำ และจุดแวะพักเพื่อชมวิถี 1 จุด จุดชมอุ้งต่อเรือปิด 1 จุด โดยมีแนวคิดหลักในการออกแบบที่คำนึงถึงความเหมาะสมและกลมกลืนกับบริบทสภาพแวดล้อมทั้งในส่วนของการใช้วัสดุ รูปแบบ และสี แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการออกแบบภูมิทัศน์และรูปแบบสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมที่ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา เพชระบูรณิน และศศิธร ป้องเรือ (2557: 46-51) ได้ศึกษา การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT) ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาส และอุปสรรค จากการประชุมพบว่า วัดธาตุพนมมีจุดแข็งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ วัดธาตุเรณู มีจุดแข็งคือ มีการแสดงพื้นบ้านและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบภูไท วัดธาตุศรีคุณ มีจุดแข็งคือชาวบ้านมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนบท และมีความร่วมมือในระดับสูง แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดย 1) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยจัดตั้งกลุ่ม และมีผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่ชัดเจน 2) จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม 3) จัดอบรมเจ้าหน้าที่ปราชญ์ชาวบ้านหรือมัคคุเทศก์เพื่อสื่อความหมาย 4) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรรกพร อิงตระกูล และวิรัชวิรัชนิภาวรรณ (2559: 199-202) ได้ศึกษา การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการที่สำคัญคือ การเตรียมการที่ดีในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญคือ มีการเตรียมการที่ดีในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมมาใช้อย่างเพียงพอ

5) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุดคือ การบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 รองลงมา คือ กฎ /ระเบียบ/ข้อปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.13 และน้อยที่สุด คือ การจัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่วิทยากรที่ให้ความรู้นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.57 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ รุ่งโรจน์ เมืองลือ (2560: 36) การจัดการท่องเที่ยวหมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความล้มเหลว และสอดคล้องกับคำนิยามของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2549: 76) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การที่ผู้คนหรือประชาชนได้ไปเยี่ยมเยียนยังสถานที่หนึ่งเพื่อการเที่ยวชมเมือง เพื่อเยี่ยมญาติ และเพื่อน ไปพักผ่อนวันหยุด รวมไปถึงบุคคลที่เดินทางไปร่วมประชุมทางวิชาการ ทางการเมือง หรือการประชุมทางธุรกิจ หรือเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ทางธุรกิจ ตลอดจนการเดินทางไปศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือไปศึกษาวิจัย โดยผู้ที่มาเยือนสามารถใช้การคมนาคมขนส่งได้ทุกรูปแบบและสะดวกสบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ เจริญลักษณ์ และณัฐภูมิ ชื่นครุฑ (2561: 3056-3058) ได้ศึกษา การจัดการ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ผลการศึกษา พบว่า การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีการนำเอาหลักการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายมาใช้เพื่อสื่อความหมายให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว มีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ได้ดีและอำนวยความสะดวกได้ การออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุของสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเข้ามาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม เช่น ไม่มีการลาดเข้าสู่พื้นที่ ไม่มีห้องนำผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการออกแบบระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ ๆ รองรับผู้สูงอายุ เช่น จุดนั่งพัก ระบบไฟส่องสว่างสถานที่จอดรถที่มีความ โดยยังพบว่าไม่มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยารัตน์ ศิริรัตน์ (2559: 6-7) ได้ศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษา พบว่า ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าด้านคมนาคม และสาธารณูปโภคมาก จากปัจจัยด้านความเชื่อมโยงของเส้นทางท่องเที่ยว ด้านถนนและเส้นทางที่ใช้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว และระบบขนส่งที่เหมาะสมกับสภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พักแรมและร้านอาหารมาก จากปัจจัยด้านราคาที่พิกเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง การปรับปรุงที่พักให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความสะอาดความปลอดภัยจากมิจฉาชีพ ร้านอาหารที่สะอาด ปลอดภัยและสะดวกที่เพียงพอต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมาก จากปัจจัยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยเจ้าของพื้นที่ บริการนำเที่ยวมัคคุเทศก์โดยเจ้าของพื้นที่ และกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในแผนพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ สามารถ (2556: 7-10) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสำหรับประชาชน อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทชุมชน อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยว อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่พึงประสงค์สำหรับประชาชน อำเภอเกาะ

ช้าง จังหวัดตราด และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่พึงประสงค์สำหรับประชาชน อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่พึงประสงค์สำหรับประชาชนพบว่า มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และ 3) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยว

6) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพหุขนาดของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด คือ คนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว แนะนำนักท่องเที่ยว เป็นต้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 รองลงมา คือ คนในชุมชนเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.63 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ ทวีลวดิ บุรีกุล และคณะ (2552: 67) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะการร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงานโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติการติดตามและประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น และสอดคล้องกับคำนิยามของ อรทัย กักผล และฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ (2553: 89) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครบถ้วนทุกขั้นตอนเรียกได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย เป็นกระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จึงควรเข้าร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ - เรียนรู้การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศักดิ์ อินทมนต์ และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ (2562: 119-124) ได้ศึกษา รูปแบบการจัดการธุรกิจนวัตกรรมการโฮมสเตย์ในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารโฮมสเตย์ของไทยในปัจจุบัน เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการโฮมสเตย์ของไทย และเพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการนวัตกรรมการโฮมสเตย์ที่เหมาะสม ผลการศึกษา พบว่า การบริหารโฮมสเตย์ของชุมชนในปัจจุบันมีดังนี้ 1) มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการการท่องเที่ยว 2) ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ 3) เป็นรายได้เป็นหลักของชุมชน 4) มุ่งไปสู่ความยั่งยืน 5) ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลและจัดสรรพื้นที่ 6) พัฒนาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว 7) โฮมสเตย์บางส่วนที่ไม่รู้กลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยว 8) กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้ประเมินมาตรฐานในขณะที่ยังขาดความสำเร็จประกอบด้วย 8.1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 8.2) ทรัพยากรและกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ 8.3) ชุมชนมีความรู้ในการทำโฮมสเตย์ 8.4) มีผู้นำชุมชนที่ดีและมีภาวะผู้นำสูง 8.5) ได้รับการสนับสนุนทั้งภาครัฐ เอกชนและสถานศึกษา 8.6) ดูแลนักท่องเที่ยวอย่างมีไมตรีจิต 8.7) จัดทำบัญชีที่มีมาตรฐาน โปร่งใส 8.8) การประชาสัมพันธ์ที่ดี 8.9) มุ่งเน้นการนำเสนอวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม 8.10) ปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ และฝึกอบรมการบริหารและการบริการเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐ กัญภัย (2558: 478-479) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ ผล

การศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน ผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเทศบาลและข้าราชการส่วนท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยในการเข้าไปมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตานันท์ มีทิศ และพัทธิธรา ผัวงศ์ (2564: 166-168) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน และเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน คือ “กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์” เป็นการท่องเที่ยวโดยรวมเอาวัฒนธรรมทุกอย่างของชุมชนผนวกเข้ากับการจัดการแบบโฮมสเตย์ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามและประเมินผลงาน

5.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพญานาคของวัดอาฮงศิลาวาส จังหวัดบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยใช้ข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 3 ข้อ คือ จุดที่นักท่องเที่ยวมากที่สุดคือสถานที่ใด เพราะเหตุใด ท่านต้องการให้มี การอนุรักษ์สิ่งใดในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเหตุใด และท่านต้องการให้มีการปรับปรุงสิ่งใดในแหล่งท่องเที่ยว เพราะเหตุใดสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) จุดที่นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุดคือจุดชมวิวม่านน้ำโขง และอุทยานหินงามอาฮงเนื่องจากเป็นจุดที่สวยงาม และมีความเป็นธรรมชาติที่ทำให้ผ่อนคลาย อีกทั้งยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวมักจะเข้าไปถ่ายรูปกับธรรมชาติ โดยเฉพาะเวลาพระอาทิตย์ตกดินซึ่งจุดชมวิวม่านน้ำโขงจะเป็นจุดที่มองเห็นพระอาทิตย์ได้ชัดที่สุด 2) นักท่องเที่ยวต้องการอนุรักษ์ม่านน้ำโขง โดยการไม่ทิ้งสิ่งสกปรกลงแม่น้ำ เช่น

ขยะ เพราะแม่น้ำโขงเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และนักท่องเที่ยวต้องการให้อนุรักษ์อุทยานหินงาม เพราะเป็นจุดที่มีธรรมชาติที่น่าสนใจเหมาะสำหรับการถ่ายภาพและชื่นชมในยามที่ต้องการจะผ่อนคลาย 3) ท่านต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความสะอาดของห้องน้ำและเพิ่มจำนวนร้านค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2529: 40-42) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาการปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ และสอดคล้องกับแนวคิดของฐิรัชญา มณีเนตร (2552 : 41-42) กล่าวว่า ศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งหรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไปและเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา การเดินทางเพื่อการศึกษาดูงานเพื่อการประชุมสัมมนาการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดารัตน์ พรหมณ์แก้ว (2560: 2561-2562) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่กระทบต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองชะอำ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชะอำ เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเมืองชะอำ เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชะอำ และเพื่อศึกษาปัจจัยทางสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการท่องเที่ยวที่มีผลต่อศักยภาพการท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเมืองชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองชะอำโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 4) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางข้อมูลสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชะอำ ที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เมืองชะอำ พบว่า ปัจจัยทางข้อมูลสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชะอำ ที่มีผลต่อความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเมืองชะอำ ได้แก่ สภาพแวดล้อมด้าน สังคม สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อมด้านวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 76.80 ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ

วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ (2557: 77-80) ได้ศึกษา การศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดใน จังหวัดปทุมธานีที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างวัดที่มี ศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวใน ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุมีหลายวัดที่มีพระพุทธรูป แกะแกะสมัยสุโขทัยและพระนครศรีอยุธยา ส่วนอุโบสถ และเจดีย์ มีลักษณะเหมือนเจดีย์ชะเวดากองโบราณสถานเป็น สถาปัตยกรรมของมอญ ส่วนใหญ่สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ประปา ไฟฟ้าถนนหนทาง ห้องสุขา และระบบรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากวัดในจังหวัดปทุมธานีมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่า จังหวัดอื่น ส่วนร้านค้าขายจะมีอยู่ตามชุมชนรอบ ๆ วัด และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัมรอส ดอละ และประจวบ ทองศรี (2563: 97-80) ได้ศึกษา การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิง เกษตรของชุมชนต้นหยงเปาว์ ตำบลท่าท่า อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินศักยภาพการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นหยงเปาว์ ตำบลท่าท่า อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นหยงเปาว์ฯ กล่าวสรุป โดยรวม คือ เป็นการมุ่งเน้นในด้านการแสดงศักยภาพที่มีอยู่

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา. [ออนไลน์]. ได้ จาก: http://www.dra.go.th/module/attach_media/sheet6820140512110031.pdf. [สืบค้นวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565].
- กัลยรัตน์ ศิริรัตน์. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์: มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราช, 8(1): มกราคม – มิถุนายน, 1-8.
- กุลวดี ละม้ายเงิน. (2552). วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. 5-6.
- กุลวดี ละม้ายเงิน. (2560). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 9032104 (หน่วยที่ 1). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จันทร์จิตร เขียวสรี และคณะ. (2555). การประเมินศักยภาพการตลาดท่องเที่ยวแบบไม่รีบเร่งสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ใน ภาคเหนือตอนบน. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพอีสานเทอรัน, 6(1): มิถุนายน-พฤศจิกายน, 49-62.
- จิตตานันท์ มีทิศ และพัทธ์ธีรา ผัดวงศ์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านขุนสมุทจีน จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.), 23(2): กรกฎาคม- ธันวาคม, 159-170.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2545). การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวธรรมชาติ. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- ชานี รักชายศ. (2556). บริบท (context). [ออนไลน์]. ได้จาก : <https://web.facebook.com/48067850533377/posts/518192258248668/>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2565].

ภายในชุมชน ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิง เกษตรของชุมชนไปควบคู่กับการดูแลรักษาและคงไว้ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ บุคคลที่สนใจ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อได้
- 2) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้
- 3) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการเผยแพร่ และ โฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าเชื่อถือด้าน ศักยภาพการท่องเที่ยวได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว เชิงนิเวศวัฒนธรรมเพิ่มเติม
- 2) ควรมีการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความ คิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวต่างถิ่นและชาวบ้านที่อยู่บริเวณ ใกล้เคียง
- 3) ควรมีการศึกษาจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมต่อไป

- ชูศักดิ์ อินทมนต์' และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์. (2562). รูปแบบการจัดการธุรกิจนวัตกรรมการโฮมสแตย์ในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(6): พฤศจิกายน-ธันวาคม. 85-103.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ. (2542). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาว. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ชัยมรรย ดอเลาะ และประจวบ ทองศรี. (2563). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ดันหยงเปาว์ ตำบลท่าก่า อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 37(1): มกราคม – เมษายน, 80-111.
- จิรัชญา มณีเนตร. (2552). ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว. คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: คลังนาวิทยา.
- ณัฐนิภรณ์ น้อยเส และคณะ. (2562). กระบวนการค้นหาศักยภาพด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*: 50-64.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. (2555). รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของชุมชนเพื่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(2): กรกฎาคม - ธันวาคม, 159-170.
- ดาร์ณ พราหมณ์แก้ว. (2560). สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่กระทบต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองชะอำ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2): พฤษภาคม – สิงหาคม, 2549-2567.
- ตรรกพร อิงตระกูล และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดกลุ่มภาคกลางตอนกลางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 6(3): กันยายน-ธันวาคม, 192-202.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. ในรายงานการวิจัย. มูลนิธิเอเชีย สถาบันพระปกเกล้า.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2549). *การบริหารราชการแนวใหม่: บริบทและเทคนิควิธี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิชั่นพรีนซ์ แอนด์ มีเดีย.
- ธฤตวัน เจริญพร และคณะ. (2563). บริบทที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กรในธุรกิจที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 34(109): มกราคม – มีนาคม, 216-229.
- บุญฤทธิ์ อารีรัตน์. (18 กุมภาพันธ์ 2565). *บริบทวัดอาจศีลवास*. สัมภาษณ์โดย. วรารักษ์ ญวนแปลง. วัดอาจศีลवास หมู่ที่ 3 ตำบลโคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน Sustainable tourism development*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2547). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสังคม*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิชญาพร ศรีบุญเรือง และฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2564). การพัฒนาคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 14(1): มกราคม-มิถุนายน. 1-13.
- เพ็ญประภา เพชรบุรณิน และศศิธร ป้องเรือ. (2557). การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 10(2): กรกฎาคม-ธันวาคม, 74-86.
- ภาณุพงศ์ สามารณ. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสำหรับประชาชน อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. *วารสารวิชาการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 4(1): เมษายน-พฤศจิกายน, 1-12.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2548). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ. สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ. 2552. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ ริมระเบียงงานวิจัย. วันที่ 19-21 พฤศจิกายน 2552. เชียงใหม่
- มุขสุดา พูลสวัสดิ์ และประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์. (2563). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมายโดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจุดศูนย์กลาง. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 15(3): กันยายน – ธันวาคม, 45-60.

- ยุทธนา โจมการ และ สุพักตรา สุทรสุภา. (2558). การประเมินการใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช: กรณีศึกษาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สานามหน้าเมือง และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด). *วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม*, 2(2): กรกฎาคม – ธันวาคม, 29-47.
- รณชัย บุญสอน. (2562). การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพุมธานี*, 11(1): มกราคม - มิถุนายน, 232-243.
- รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ. (2561). แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการปั่นจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว บริเวณพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(3), 96-109.
- รัฐ กันภัย. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์: มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1): มกราคม – เมษายน, 465-482
- รุ่งโรจน์ เมืองลือ. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11: พฤษภาคม, 31 – 57.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดพุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 8(3): กันยายน-ธันวาคม, 63-82.
- วิโรจน์ เจริญลักษณ์ และณัฐภูมิ ชื่นครุฑ. (2561). การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์: มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(1): เดือนมกราคม – เมษายน, 3048-3060.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2529). แนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 40-42.
- ศราวุฒิ ใจอดทน. (2561). แนวทางการพัฒนากายภาพแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ:กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาสามสืบสง่า และเขาเขียวจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*: 109-125.
- ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง. (2557). ความหมายกับบริบท. [ออนไลน์]. ได้จาก : <https://philosophy-suansunandha.com>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2565].
- สามารถ จีบโจรและคณะ. (2563). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 15(1): มกราคม – มิถุนายน, 64-80.
- สุวภัทร ศรีจงแสง. (2558). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ชุมชนบ้านปากน้ำ ตำบลกุดลาด อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2): 75-114.
- หลี เจริญ และบุญทวารณ วิงวอน. (2561). ตัวกำหนดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทส.)*, 24: มกราคม – เมษายน, 153-163.
- อรทัย กักผล และฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ. (2553). *บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า 52 ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- อรรถพงศ์ ศรีตะลาชัย และชวลีย์ ณ ถลาง. (2563). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านความเชื่อเรื่อง “พญานาค” ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุดรธานี- จังหวัดหนองคาย - จังหวัดบึงกาฬ -จังหวัดนครพนม) ประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(1): มกราคม - เมษายน, 53 – 74.
- อิสระพงษ์ พลธานี และอุมาพร บุญเพชรแก้ว. (2561). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 38(5): 18-39.
- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (2562). *สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://tourismatbuu.wordpress.com>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565].
- อุมาพร บุญเพชรแก้ว และอิสระพงษ์ พลธานี. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(5): กันยายน-ตุลาคม, 175-193.